

Einde dienstverband geestelijk verzorger

Vooraf

Het GCKO ontving het [verzoek van het moderamen d.d. 4 februari 2022](#) om het kerkordelijk mogelijk te maken dat de bijzondere opdracht van een geestelijk verzorger bij Justitie eindigt indien het ICJ (interkerkelijke commissie Justitie, ook wel CIO-J) het vertrouwen opzegt in de geestelijk verzorger. In dit rapport gaat het GCKO op deze vraag in.

1 Bijzondere opdracht

Predikanten en kerkelijk werkers die werk aanvaarden buiten de kerk, kunnen van de kerk voor dit werk een bijzondere opdracht ontvangen en worden dan beroepen dan wel benoemd met bijzondere opdracht. Bij geestelijk verzorgers wordt ook wel aangeduid als 'kerkelijke zending'.

Hierbij doet zich een formeel probleem voor. Het verlenen van de bijzondere opdracht volgt op de benoeming en de bijzondere opdracht is voorwaarde voor benoeming. Kerkelijke zending moet dan worden opgevat als beroepbaarheid/benoembaarheid als geestelijk verzorger en het voornemen (de toezegging) van een ambtelijke vergadering betrokkene te beroepen als predikant met bijzondere opdracht dan wel te benoemen als kerkelijk werker met bijzondere opdracht, indien betrokkene als geestelijk verzorger wordt aangesteld.

Met het geven van de bijzondere opdracht neemt de kerk verantwoordelijkheid voor het werk dat betrokkene als predikant/kerkelijk werker doet, en met het aanvaarden van die opdracht aanvaardt betrokkene die ambtelijke verantwoordelijkheid.

2 Ambtelijk functioneren

De vraag van de ICJ laat zien dat de kerk geen middelen heeft als betrokkene in zijn of haar ambtelijk werk niet voldoet (als er tenminste geen sprake is van tuchtwaardig gedrag). De kerk heeft geen procedure analoog aan ord. 3-20 (losmaking van gemeentepredikanten die hun gemeente niet langer met stichting dienen) voor predikanten met bijzondere opdracht. De kerk gaat ervan uit dat de werkgever in dat geval passende maatregelen zal nemen en eventueel overgaat tot ontslag.

Bij predikanten in dienst van de staat ligt dit anders. Een werkgever kiest iemand om te benoemen en de kerk verleent aan die persoon de bijzondere opdracht. Maar bij legerpredikanten en justitiepredikanten is het de kerk die iemand kiest en voordraagt ter benoeming. De staat benoemt de door de kerk voorgedragene en laat het oordeel over het ambtelijk functioneren van betrokkene over aan de kerk. Uiteraard zal de staat wel bij plichtsverzuim en tuchtwaardig gedrag passende maatregelen nemen en eventueel overgaan tot ontslag. Maar over het ambtelijk functioneren heeft de staat geen oordeel. Daarvoor zal de kerk zelf een regeling moeten opstellen.

Daarbij moet onderscheid gemaakt worden tussen legerpredikanten en justitiepredikanten. Legerpredikanten worden (na beoordeling door de Werkgroep voor Kerk en Krijgsmacht bij de kerk) door de kerk zelf voorgedragen. En de staat benoemt op die voordracht. Bij justitiepredikanten ligt het iets anders: de kerken hebben gezamenlijk afgesproken dat de voordracht gebeurt door de ICJ (interkerkelijke commissie Justitie).

3 Kerkelijke regeling

De vraag hoe de kerk kan vaststellen dat iemand aan wie een bijzondere opdracht is verleend, ambtelijk niet goed functioneert, vraagt nader onderzoek. Maar dat laat onverlet dat de ICJ wijst op een omissie in de kerkorde. Er is tot nu toe geen mogelijkheid om – als de werkgever niet ontslaat – bij ambtelijk disfunctioneren de bijzondere opdracht te beëindigen. Wanneer ambtelijk disfunctioneren wordt vastgesteld in een instelling, bijvoorbeeld door een Dienst Geestelijke Verzorging, zal de werkgever overgaan tot ontslag en is geen aparte kerkelijke regeling nodig. Maar als bij justitie of bij het leger ambtelijk disfunctioneren wordt vastgesteld volgt geen ontslag omdat de staat wacht op het handelen van de kerk.

De ICJ vraagt nu om het oordeel over het ambtelijk functioneren aan de ICJ toe te vertrouwen en om kerkordelijk te regelen dat een negatief oordeel van de ICJ reden is om de bijzondere opdracht in te trekken en daarmee ontslag mogelijk te maken. Om dit mogelijk te maken zal een kerkordelijke bepaling moeten worden opgesteld waardoor de bijzondere opdracht ook bij een negatief oordeel van de ICJ kan worden beëindigd.

4 Beoordeling

Het GCKO is van oordeel dat deze vraag kan worden behandeld, los van de algemene vraag die aan het begin van de vorige paragraaf wordt genoemd.

Het GCKO merkt allereerst op dat het gaat om een oordeel analoog aan ord. 3-20: in deze werksituatie functioneert betrokkene ambtelijk niet goed. Het intrekken van de bijzondere opdracht heeft op zich geen enkel gevolg voor de bevoegdheid van betrokkene om als predikant te werken. Na het vervallen van de bijzondere opdracht is betrokkene beroepbaar predikant.

De ICJ is de instantie die door de in het CIO samenwerkende kerken is aangewezen om het justitiepastoraat te begeleiden. De kerk heeft hiervoor niet een eigen orgaan. Het is dan ook niet onlogisch dat het oordeel over het ambtelijk disfunctioneren in de gegeven werksituatie aan de ICJ wordt toevertrouwd. De kerk heeft immers niet zelf zicht op die werksituatie. Uiteraard moet wel vaststaan dat bij de beoordeling een zorgvuldige procedure wordt gevolgd.

De kerk zal er daarom op moeten toezien dat de beoordeling alle zorgvuldigheidseisen voldoet. Het GCKO is van oordeel dat de toegezonden regeling aan alle zorgvuldigheidseisen voldoet. Hoer en wederhoor, een verbetertraject en een beroepsmogelijkheid zijn in de procedure opgenomen (zie bijgevoegde regeling).

Het GCKO maakt hierbij één kanttekening. In de voorstellen wordt de beroepscommissie samengesteld op voordracht van de ICJ. Het GCKO acht dit niet juist. Met het oog op het feit dat het handelen van de ICJ in geding is, kan van voordracht door de ICJ geen sprake zijn. Het CIO zal zelf een beroepscommissie moeten samenstellen. Het GCKO dringt er daarom bij het moderamen op aan stappen te ondernemen om de woorden "op voordracht van de ICJ" uit het art. 14 van het Statuut te schrappen.

5 Formulering

Voor de formulering van de kerkordelijke bepaling heeft het GCKO allereerst gekeken naar de formuleringen in het Statuut van de ICJ.

In art. 8 van het Statuut staat:

De ICJ is verantwoordelijk voor de werving, beoordeling van geschiktheid en keuze van protestantse geestelijk verzorgers, ...

In art. 10 staat:

Om als geestelijk verzorger of als (adjunct-) hoofd bij de Dienst Geestelijke Verzorging van de Dienst Justitiële Inrichtingen van het Ministerie van Justitie en Veiligheid benoemd te kunnen worden vereist de overheid een zending. De zending is afkomstig van de kerk van de kandidaat maar wordt pas geëffectueerd door de toestemming van de ICJ.....

In art. 13 staat:

De door de overheid vereiste zending van een protestantse of Orthodoxe geestelijk verzorger of van de (adjunct-) hoofdpredikant vervalt tevens als de ICJ haar toestemming intrekt.

Vervolgens wordt uitgebreid aangegeven hoe de ICJ tot haar oordeel komt.

De bedoeling van deze artikelen is helder, maar past minder goed bij de terminologie van de kerkorde. Bij een interkerkelijke samenwerking is afwijking van de terminologie van de kerkorde overigens niet altijd te voorkomen.

Vanuit de kerkorde van de PKN kan geen sprake zijn van toestemming van de ICJ voor de zending maar zou moeten worden geformuleerd:

Art. 10:

... vereist de overheid een zending. De kerk verleent de zending op voordracht van de ICJ ...

Art, 13

De kerk beëindigt de ... zending ... als de ICJ van oordeel is dat betrokkene niet langer als geestelijk verzorger bij justitie kan functioneren ....

In de kerkorde zal deze formulering moeten worden gebezigd.

Het GCKO heeft overwogen of de in het Statuut en de daarbij behorende uitvoeringsbepalingen in de kerkorde expliciet moeten worden genoemd. Het acht dit niet nodig. Het Statuut is door de

kerken gezamenlijk, dus ook door de PKN, goedgekeurd en kan niet zonder instemming van de PKN worden gewijzigd.

6 Voorstel

Het GCKO stelt de volgende tekst voor als aanvulling op ord. 3-23-4:

De bijzondere opdracht van een geestelijk verzorger werkzaam in het justitiepastoraat eindigt ook, wanneer de daartoe ingestelde commissie van het Interkerkelijk contact in overheidszaken van oordeel is dat de predikant niet langer als geestelijk verzorger in het justitiepastoraat kan functioneren.

7 Ten slotte

Het GCKO acht het gewenst dat nader wordt gezien of de door de vraag van de ICJ geconstateerde lacune in de kerkorde verdere regelgeving gewenst maakt. Daarbij zou ook aan de orde moeten komen, of en zo ja, hoe een oordeel analoog aan ord. 3-21 (ongeschikt om waar dan ook als geestelijk verzorger te functioneren) mogelijk gemaakt moet worden. Het GCKO merkt daarbij op dat de geconstateerde lacune uitzonderingen betreft en dat de vragen rond een positieve invulling van de zending, om zo ook het goede functioneren te bevorderen, alle aandacht verdient.